

Motion till riksdagen 2025/26:4044

av **Niels Paarup-Petersen m.fl. (C)**

med anledning av prop. 2025/26:197 Ett likvärdigt betygssystem

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör införas övergångsbestämmelser för de elever som går ut grundskolan innan betygssystemet är på plats i sin helhet, dvs. 2031, i syfte att möjliggöra för obehöriga elever att utifrån nuvarande betygssystem läsa vidare på ett yrkesprogram på gymnasiet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Det finns i dag en djup klyfta som skär rakt igenom den svenska skolan. Elever från studievana hem får ofta en skolgång i världsklass, medan elever från studieovana hem, som bor i glesbygd eller som inte har svenska som modersmål, alltför ofta slås ut. År 2025 lämnade närmare 20 000 elever grundskolan utan behörighet till gymnasiet. Det motsvarar ungefär var sjätte elev, en siffra som är unik i ett internationellt perspektiv. I jämförbara länder som Norge och Danmark är utslagningen betydligt lägre.

Konsekvenserna av detta systemfel är ödesdigra, både för den enskilde och för samhället. Det motverkar livsresor, ökar utanförskapet, försvårar kompetensförsörjningen för svenska företag och utgör en rekryteringsbas för kriminella gäng. Centerpartiet kan inte acceptera ett system som i onödan kastar tiotusentals unga i utanförskap varje år.

En av de främsta orsakerna till den stora utslagningen är dagens betygssystem. Den skarpa gränsen mellan godkänt (E) och icke godkänt (F) innebär att en elev som presterar väl i många ämnen ändå kan stängas ute från vidare studier på grund av ett misslyckande i ett enda kärnämne. Dessutom är kraven för att nå betyget E oproportionerligt höga och ställer krav på teoretisk och analytisk förmåga som tidigare endast krävdes för högre betyg. För en elev som kämpar blir resultatet ett F oavsett ansträngning, vilket är djupt demotiverande.

Regeringens proposition Ett likvärdigt betygssystem är ett steg i rätt riktning. Genom att man tar bort den skarpa godkänthöjden och i stället inför ett meritvärde baserat på en tiogradig skala skapas ett mer kompensatoriskt system där elevers samlade kunskaper värderas. Detta ligger i linje med Centerpartiets politik för en skola som ser till varje elevs förutsättningar.

Problemet är att detta nya, bättre system inte föreslås tillämpas fullt ut för antagning till gymnasieskolan förrän höstterminen 2031. Det innebär att fram till dess kommer det gamla, trasiga systemet att fortsätta gälla. Om 20 000 elever per år fortsätter att slås ut under denna övergångsperiod, innebär det att uppemot 100 000 unga människor riskerar att hamna i utanförskap innan reformen får effekt. Det vore en katastrof för dessa individer och för Sverige. Vi kan inte passivt se på när ytterligare en hel generation ungdomar nekas chansen att bygga sin framtid.

Särskilt allvarligt är detta mot bakgrund av den stora kompetensbrist som råder i hela landet. Företag skriker efter yrkesutbildad personal, inte minst inom den gröna omställningen. Samtidigt stänger vi ute tusentals praktiskt lagda ungdomar från att påbörja en yrkesutbildning på gymnasiet. Studier har visat att även elever med låga teoretiska betyg från grundskolan har goda förutsättningar att klara ett yrkesprogram. De nuvarande behörighetsreglerna har lett till att dörren för detta har förblivit stängd.

För att överbrygga denna period och förhindra en fortsatt massutslagning anser Centerpartiet att det är nödvändigt att införa särskilda övergångsbestämmelser. Dessa bestämmelser bör syfta till att, i linje med andan i den nya lagen, öppna upp gymnasieskolans yrkesprogram för de elever som i dag stängs ute på grund av den skarpa F-gränsen. En modell skulle kunna vara att, i väntan på det nya meritvärdesystemet, tillåta antagning till yrkesprogram för elever som trots ett F i ett kärnämne uppvisar tillräckliga kunskaper i övriga ämnen för att kunna tillgodogöra sig utbildningen. Detta skulle ge tusentals ungdomar chansen att få en utbildning som leder till jobb, i stället för att hänvisas till introduktionsprogram med låg genomströmning eller ett liv i utanförskap.

Mot denna bakgrund föreslår Centerpartiet att riksdagen ställer sig bakom tillkännagivandet om att införa övergångsbestämmelser för att möjliggöra för obehöriga elever att läsa vidare på ett yrkesprogram på gymnasiet fram till att det nya betygssystemet är fullt implementerat.

Niels Paarup-Petersen (C)

Madeleine Atlas (C)

Anna Lasses (C)

Anders Ådahl (C)